

In the above passage, we see the superior status that Salanter gives to the physical aspect over and above the spiritual. Further along in that discussion, he reasserts that preference, accompanying it with a detailed argument:

If one looks with a penetrating eye, one will notice that our devices for healing the Evil Impulse are centered upon the physical aspect alone. . . . For the latter [kind of] healing, which is the spiritual aspect, comes about of itself, and is therefore called an incidental healing. For the commandment to study Torah is a positive commandment in its own right, whose definition depends upon what is given in the laws of Torah study. . . . There is no practical consequence in respect of how it is to be practiced, whether [a person's] Evil Impulse overwhelms him much or little. . . . But when one properly fulfills the commandment of Torah study, spiritual healing is automatically brought down upon one's Impulse, however this may be. [On the other hand,] the physical aspect is [that of] contemplation of the fear of God, and the study of halakhah^[15] is his self-healing, for man needs to behave in [these matters] as he does in matters of healing the bodily ills. Just as the [manner of] healing the sicknesses of the body, in quantity and quality, depends upon the character of the sickness, so does the cure of the sicknesses of the soul depend upon the nature of the sickness. So long as his urge attacks him, he must increase contemplation of *yir'ah* and study of halakhah, as said above. And if a person does not make use of physical [ways of] healing, so also the spiritual [means], namely, the study of Torah, will not so much give its strength [against] the spiritual Evil Impulse. . . .¹⁶

Salanter gives a more marginal status to the spiritual aspect for two reasons. First, the very obligation to engage in Torah study, as well as the extent of that obligation, is totally unrelated to the ethical condition of a given individual, so that the spirit of holiness with which a person is infused by study is no more than a side result of the performance of the mitzvah of Torah study.¹⁷ Second, the fact that the intellect does not understand the effect of the spiritual aspect upon the soul eliminates the possibility of establishing a causal connection between the ethical condition of a particular individual and the extent and means of use of Torah study for its correction. The opposite is true regarding the physical aspect, which is from the start exclusively intended to cause the ethical correction of a person. Because it is based upon the cognition of the soul in general, and upon the relationship to the situation of each individual soul in particular, this facilitates its verification and regulation in each and every case. It follows from this that one's primary effort

חופשים להשתפכות הנפש, אך בכל יקרת המוסר בעיני הגאון הצדיק הזה, לא העלה על דעתו חלילה כל מחשבה להצמיח משיטתו כיתה חדשה, ואעפ"כ כל גדולי הדור בכל ידיעתם את גודלו בתורתו וצדקתו וכוונתו הטובה, התנגדו לו בגלוי, כידוע ומפורסם בגלילות ליטא וזאמוט, ובא האות והמופת הנסיוני: כי רק בחמש קהילות בערך, הוקמו בתי מוסר, וגם הם בטלו במשך הזמן מפני דעת הרבים, כי כחכמי תורה אמיתיים היו עיניהם בראשם לראות את הכיתה המחוייבת להיולד מהתגוללות בודדים במועדס בבתיים מיוחדים לשיטתם החדשה, והבינו היטב נכון מה היא סגולת חברה ומה הוא טבע כיתה...

ואחרי אשר נאסף הגאון הצדיק ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל, וקמו תלמידיו ותלמידי תלמידיו אשר לא הבינו כוונתו ולא ירדו לסוף דעתו, ועל שמו מצאו את הדעה והדיבור, התוקף והעוז, להתרחב ולהתחזק לכיתה נוראה על כל סביבה, ולמען לבוא אל מטרותם לחזק הכיתה, ישתמשו בכל מיני אמצעים מגונים, ועפ"י שיטתם זאת יצאו המסובבים האלה שנפרוט בזה ונחשבו ונעיד על אמיתתם כעדי ראייה וידיעה ברורה.

א) משתדלים להיות כמרביצי תורה ומחזיקי לומדיה בגפ"ת ופוסקים כדי לסמא את העיניים ולהתעות הלבבות, להאמין כי הרבצת תורה יש כאן, ובדרך הזה בטוחים הם להוליך לימינם את חניכיהם אחרי מוסר הבלים שהמציאו כפי שיבואר.

ב) עצם לימוד המוסר שהחזיקו בו איננו בספרי המוסר המדריכים את ההוגים במ בדרכי ה' הישרים להכיר חובתם לאלהים ואדם על פי התורה ודרך ארץ, הם אומרים כי אין לימוד המוסר אלא כלימוד איזה חכמה, ועל כן לא שמענו ולא ראינו את אחד מבני הכיתה הזאת כי ילמוד ספרי מוסר אחד החל וכלה, כי איש איש יברור לו איזה מקרא אחד או פיוט מוסרי, כמו "השיבנו ה' וכו'", "אדם יסודו מעפר", ויעמיק בו וישננה בפיו בזעקות גדולות ונוראות והתמרמרות בקול מר, בניגון מעציב, בתנועות זרות ומשונות, והמוסר היוצא לאיש ואיש לפי סברתו במה שהוא מסביר לעצמו את המאמר שבחר להעמיק ולהתלהב בו, איננו בדרך אותה המוסר שהוציאו חכמי התורה הגדולים בספרי מוסריהם...

ו... מטביעים כטבע קיים בלבב חניכיהם לעזות מוסרית, שיהיה בכוח כל אחד להכריע דעת רבים ושלומים ושלא ינוח ולא ישקוט מאחוז בכל האמצעים עד עשותו ועד הקימו את הטוב והישר לשיטתו, וכי יבוא אל אחד המקומות יחתור בכל עוז להיות הוא המנהיג, ואסף אליו אנשים בינונים קטני המוח ועמם קהל הדיוטים, והיה להם למטיף מוסר, ועד מהרה ירוץ דברו בכל המקום כדבר צדיק מושל ביראת אלוהים, וקל מהרה ידעו מפיו את התורה: לבטל את כל לומדי התורה שאינם מרכינים ראשם לו.

...את הדברים והאמת האלה ראינו בניסיון בכמה מקומות אשר מצאו קן להם, וביחוד בעיר סלאבאדקע, אשר על שם תלמוד תורה ברבים אספו יותר משתי מאות בחורים, למען הכניסם בברית שיטתם, ולאט לאט גילו דעתם בהתגלות לבם לשיטתם; את הבחורים אשר לבם ריק מתורה, ונבוב מכשרונות, ופתוח אל מוסרם המזויף, קרבו בשתי ידיים, והרבו בתמיכה, והבחורים טובי הכשרונות אשר ברכה הם, ונפשם חשקה בתורה ובה יהגו יומם ולילה, אותם דחו המנהלים בשתי ידיים ויחסרו נפשם מטובה, ויתנום לחרפה ולבוזה בפי ריקי המוח, נבובי הלב, מקבלי תורת מנהליהם: כי לא העיון וההעמקה בגפ"ת והשקידה בה הוא העיקר, כי אם העיון וההעמקה ברעיוני מוסר...

...כל עוד זרח שמשו של אותו צדיק הגאון מאוה"ג (מאור הגולה) מרן יצחק אלחנן זצ"ל, לא יכלו כוכבי נבוכה להיראות על פני הארץ ומאורי המתעים האלה לא יכלו להתעות בחוזקה ולהתפשט, ועל כן אמרנו כי טוב לחשות גם לנו, אבל מאז בא השמש של גאון ישראל מרן יצחק אלחנן זצ"ל, יצאו אלה מחוריהם ויהיו למאורי מתעים כמרכיצי תורה ויראה להחזיק אברכים ובחורים, והרבנים הגאונים אשר לא שמעו את שמעם ולא ידעו את דרכיהם, כי כן עשו גם בתוכנו בגליל זאמוט, בראשונה ישישו לקראתם, ובזה יתנו להם ידיים לפרוש שחת רשתם על התורה ולומדיה להבליע אותן בנעימה בשיטת המוסר המזוייפה²⁷ ...

כעתירת החותמים בשלום יום ב ח אייר תרנ"ז, קאוונא.

נאום ונאום צבי הירש ראבינאוויץ חוב"ק,
משה באמ"ו הרב ר"א ז"ל החוב"ק סלאבאדק,
יצחק יעקב ב"ר שמואל ליב ראבינאוויץ אב"ד בפאניוועז,²⁸
יהודה הלוי ליפשיץ חוב"ק מערטש,
חיים בהמנוח מוהר"א סגל חוב"ק יאנאווא,
אבא יעקב הכהן ברוכאו²⁹ חוב"ק וועקשנה,
אברהם אהרן הכהן בורשטיין³⁰ חוב"ק ריטאווע,
משה שמואל בהגאון מוהר"א ליב ז"ל שפירא מקורשאן,
צבי יעקב אפענהיים החוב"ק קעלם".

...לימוד התורה לא נפגע בישיבה, השקידה היתה מרובה, הבחורים היו שקודים מאד ללמוד ולהבין, פלפול החברים היה ער מאד, זה מקשה וזה מתרץ, זה סותר וזה בונה... המעולים שבישיבה הקדישו הרבה מזמנם לחדד את שכלם, להרחיב את אפקם ולהעמיק את הבנתם של הצעירים.⁵²

נתקבלתי בהישיבה במחלקה השניה (הישיבה הכילה שתי מחלקות). אחרי הצהרים נתקהלו כל בחורי הישיבה לפקודת המשגיח אל חדר אחד גדול, המשגיח ישב אל השלחן ובני הישיבה עמדו על רגליהם והלה התחיל לקרא את התקנות של הישיבה לכל פרטיהם. כשסים לקרא את תקנות הישיבה החל להטיף למוסר אזנם שישתדלו לעמול וללמוד הרבה, שישתדלו להיות תלמידים חרוצים ואז יהיה גורלם בידם ויהיו לברכה בפי כל, אולם לא על התורה לבדה יחיה האדם, כי תורה בלי מוסר ובלי מדות אי אפשר להתקים. נאמו ארך כשעה, אחרי כן התפזרו כולם אל מקומם.

תכנית הלמודים וסדר היום בישיבה: התלמידים מקדימים לבוא אל בית המדרש כשתי שעות קודם התפלה וממשיכים את למודם עד זמן התפלה, אחר כן הולכים להתפלל אל בית הישיבה בחברת ראש הישיבה והמשגיח (לא נתן רשיון לבני הישיבה להתפלל בבית המדרש). אחרי התפלה שנמשכה כשעות אחדות ואחרי פת שחרית ממשיכים את למודם עד השעה הראשונה אחר הצהרים, ואחרי ארוחת הצהרים מתאספים אל השעור שנמשך כשלוש שעות. כשנשלם השעור מתפזרים זה בכה וזה בכה עד תפלת המנחה, מתפללים תפלת מנחה ומבלים בלמוד המוסר עד תפלת מעריב.

למוד המוסר נערך בסדר הזה: פעמים בשבוע הטיף פרוש אחד מעיר בייסעגאל פרק ב"מסילת ישרים", וביתר ימי השבוע כל אחד למד בפני עצמו בספר מוסר אשר בחר בו. אחדים היו מעלים בפיהם חומר למוסר מכל הבא בלשונם, אחדים לקחו לחומר את המאמר "אם אין אני לי מי לי", וכאותה פרה המעלה גרה כך הם לועסים ולועסים בפעם המאה את המאמר הזה. מי יתאר ומי יצייר את התמונה תמונת למוד המוסר בשלל צבעיה. אם יופיע פתאום איש זר בבית המוסר וישמע באזניו ויראה בעיניו את הצעקות הגניחות העויות ואת ההכאות על הקיר באגרופים, בצדק ישפוט כי הופיע אל בית המשוגעים אל בית של חולי הרוח. מסימים את המוסר ומתפללים תפלת מעריב והולכים לבתיהם לאכול ארוחת הערב, ומתאספים עוד הפעם אל בית המדרש וממשיכים את למודם עד אחת עשרה בלילה.

משגיחים על שמירת הסדר נבחרו מבחורי הישיבה עצמם, אך הם לא נבחרו על פי הגורל רק על פי הרצון של המשגיח נטל הירש. תפקידם של המשגיחים על הסדר היה לבחון בעין בוחנה את כל תלמיד של הישיבה שישמור את הסדר לכל חוקיו ומשפטיו, ואם קרה מקרה שאחד מאחר את מועד בואו, או לא בא אל התפלות או אל המוסר, ח"ו, רשמו את החטא לכל פרטיו בפנקסים והפנקס נמסר ליד נטל הירש פעם אחת בשבוע, והוא חרץ משפטו של הנאשם שלא בפניו ובלי חקירה ודרישה, כפי חפצו וכפי רוח מבינתו. חוק אחד היה בחוקי הישיבה, שאסור למישהו לעזוב את הישיבה אף לזמן קצר בלי נטילת רשות לכך מהמנהלים. בפעם הראשונה כשהלכתי לקובנה לבקר את קרובי ולהשיג את המכתבים שנשלחו לי ממשפחתי על כתבתם, שאלתי את פי